

THE ROCKY HORROR PICTURE SHOW (1975) es una pel·lícula musical amb vampirs i transvestits, una comèdia terrorífica dirigida per Jim Sharman, basada en l'obra musical del mateix títol escrita per Richard O'Brien, i interpretada per Tim Curry, Susan Sarandon, Barry Bostwick i el mateix Richard O'Brien.

El héroe, por lo tanto, es el hombre o la mujer que ha sido capaz de combatir y triunfar sobre sus limitaciones históricas, personales y locales y ha alcanzado las formas humanas válidas y normales.

J. Campbell

El héroe de las mil caras. Psicoanálisis del mito

Després de veure tantes vegades THE ROCKY HORROR PICTURE SHOW, un es pregunta si la imatge que té al cap no s'haurà distorsionat amb l'ús al mateix ritme que la cinta de vídeo. Potser el que diu aquesta anàlisi no són més que deliris d'algú que ha vist massa vegades una pel·lícula. Encara que així sigui, haurà estat interessant el treball de reveure-la un altre cop provant d'analitzar els estrats, buscant restes d'antigues civilitzacions (és una metàfora). En fi, tot i que l'argument de la pel·lícula és absolutament enrevessat, anàrquic i inaudit, podem reduir-lo a una estructura típica de viatge: es tractarà d'un descens als inferns (personals) que acabarà sent, com veurem, un procés d'autoconeixement. El que pretendrem demostrar amb aquest treball és que The Rocky Horror Picture Show és un conte modern amb clares implicacions psicològiques; el missatge serà, doncs, una crida a la sana integració dels diferents aspectes de la personalitat. Els protagonistes sortiran del seu món de segura ingenuïtat per tornar com a persones madures. Serà imprescindible tractar la oposició entre el món que deixen enrera i la situació en la qual es veuen involucrats.

Els títols de crèdit de la pel·lícula van acompanyats d'una cançó (cantada per una boca sense cos, però això és anecdòtic) sobre els mites i costums del cinema de sèrie B. Aquesta lletra no és gratuïta, és clar, i ens remet al caràcter universal dels personatges protagonistes; ells seran models de comportament estereotipats, en certa manera, en els quals l'espectador s'haurà d'emmirallar. Més significativa encara és la manera de qualificar els personatges al mateixos crèdits: Brad Majors, *a hero*; Janet Weiss, *a heroine*; Dr. Frank-N-Furter, *a mad scientist*; Rocky Horror, *a creature*. Aquest títols corresponen a rols perfectament coneguts per l'espectador, pertanyents a una certa tradició narrativa del segle XX, i amb tot el rerafons cultural que es vulgui buscar. Amb això, els autors demostren que són conscients del que fan, que no serà més que una re-interpretació de models universalment coneguts (i, si anem més enllà, una representació de l'estructura de la personalitat humana). Però centrem-nos en la història:

El nostre relat comença a una església. Aquest edifici representa clarament l'ordre, la cerimònia, la institucionalització racional dels instints, en definitiva. Estem en un món d'aparences i convencions, i s'està celebrant un casament, que no és més que la institucionalització de les relacions sexuals en la nostra societat. Rodejats d'aquest panorama, trobem els nostres protagonistes, Brad i Janet, perfectament integrats en el conjunt, dominats pels diferents rituals socials (el llançament del ram de la núvia, la conversa amb el nuvi). Com veurem, aquest món diürn, ordenat, regit per les aparences i una certa hipocresia, estarà directament oposat al món del Dr. Frank, nocturn, irracional, espontani, en el qual es veuran immersos els protagonistes. Aquests no és més que l'antic joc dialèctic entre jo/super-jo i *it*. És evident que Brad i Janet tenen un super-jo hiperdesenvolupat que reprimeix la seva atrofiada part instintiva. El viatge que estan a punt d'iniciar revelarà el seu cantó més irracional, que ells creien inexistent, serà tota una presa de consciència. Aquesta dualitat formada per dos móns antitètics no deixa de formar part d'un tot: els convidats del casament són els mateixos que es trobaran més tard al castell, recoberts per la disfressa del super-jo; aquest fet posa de manifest que la oposició és només aparent, tot està integrat en el fons de tota personalitat. Quan els convidats acaben de marxar de l'església, comença el primer número musical, la declaració d'amor i prometatge de Brad i Janet. En aquest joc cerimonial amb rerafons sexual cadascú juga el seu paper; la coreografia musical és en aquest cas una forma d'entendre i representar la convenció social: no és el mateix el complicat joc de preguntes i

respostes, amb frases i actituds estereotipades, d'una declaració d'amor que una gran coreografia? En aquesta coreografia amorosa, els rols sexuals estan perfectament definits; com escau a tota cultura patriarcal, l'home pren la iniciativa i la dona l'accepta tot oferint-se en cos i ànima. De rerafons, veiem com el mateix temple que a servit d'escenari de la institucionalització de la sexualitat es transforma en escenari per la institucionalització de la mort de manera sobtada: tot ballant i cantant en la seva ingenuïtat, Brad i Janet no s'adonen que el casament dóna pas a un funeral. Aquesta transformació té cert caràcter profètic, és clar, però és més interessant entendre-ho com a oposició eròtica-thanàtica; la mort i el sexe estan sempre estretament relacionats, i és lògic que el món de les aparences ho reflecteixi. Brad i la seva recent promesa decideixen fer un viatge immediatament per veure a qui els va presentar, el Dr. Scott (una excusa com qualsevol altra per iniciar el viatge). Tot seguit, apareix per primer cop la figura del narrador-demiürg, que en la pel·lícula anomenen amb el títol de criminalista. Aquest estrany personatge omniscient, proper al Bela Lugosi de Glen or Glenda, parla directament a l'espectador, i li dóna a la història un caràcter d'allò més tràgic (en tots els sentits). Un destí amenaçador enfosqueix el viatge de Brad i Janet, que decideixen marxar tot i que no tenen cap roda de recanvi.

Arriba la nit, i amb la nit, el món es transforma en un paratge hostil pels nostres protagonistes. Perduts en un bosc de carreteres laberíntiques i en mig d'una terrible tempesta (com en qualsevol altre conte), una roda del seu cotxe es punxa, com havia de passar. Indefensos en tan adverses circumstàncies, Brad recorda que acaben de passar al costat d'un castell, i decideix anar-hi per demanar ajuda per telèfon. En realitat, aquesta visita al castell serà una iniciació sexual en tota regla. Janet, sense saber-ho però en to profètic, vol emprendre aquest viatge amb el seu promès, argumentant que al castell podria trobar-se amb una altra noia i no tornar-lo a veure més. Afalagat per la preocupació de la seva xicota, Brad deixa passar la petita agressió a la seva posició de mascle dominant i permet que l'acompanyi.

Ja al castell, i completament mullats, són rebuts amb un número musical, una cerimònia caòtica i desenfrenada. És un ritual típic en aquest món irracional, però Brad i Janet desconeixen absolutament les regles. Són ESTRANYS en el salvatge món de l'*it*, no estan integrats en el grup, com passava al principi de la pel·lícula. I recordem que estan rodejats dels mateixos personatges, ara vestits no amb vestit de gala convencional, com a l'església, sinó amb estranyes i festives disfresses. La immadura personalitat de Brad i Janet encara no ha assimilat la seva part irracional, els seus desitjos estan absolutament reprimits; així, en aquest món nou estan indefensos. És important la diferent manera d'afrontar la situació dels dos personatges: Janet, espantada, vol marxar. En canvi, Brad té una actitud curiosa, gairebé fascinada, i prova de tranquil·litzar-la. Això és degut també al nivell de consciència dels fets: Brad sembla no estar gaire afectat pel que passa al seu voltant, en bona part a causa de l'escut que esdevé el seu enorme super-jo. Janet, molt més conscient del que veu, està a esfereïda. Aquestes maneres d'actuar reflecteixen perfectament les actituds davant del descobriment del sexe per gèneres. Com veurem, l'evolució dels personatges serà d'allò més interessant.

És llavors quan entra en escena el personatge més atractiu de la pel·lícula, l'amo del castell, el científic boig transvestit, el Dr. Frank-N-Furter. El seu espectacular número de presentació defineix perfectament el caràcter d'aquest dolç transvestit de la Transilvània transsexual: No us sorprengueu de la meua `pinta'/ no es jutja un llibre per la seva portada/ de dia no sóc gran cosa/ però de nit estic fet un tros d'amant. El Dr. Frank s'ha deslliurat completament de les restriccions imposades pel seu super-jo, imposant la voluntat del seu excèntric *IT* (mai més ben trobat). El Dr. Frank és un ser voluble, capriciós, nocturn, violent i hiper-sexualitzat, encarnant la part més irracional i lliberal de l'ésser humà (A la llum de la nit/ tot semblarà genial). La seva voluntat transgressora el porta a dirigir-se directament a la càmera, o sigui, a l'espectador, amb voluntat de crear provocació i complicitat. De natura luxuriosa, El Dr. Frank representa totes les combinacions sexuals possibles, a camí entre la masculinitat i la feminitat, en la més terrible de les ambigüitats. L'home-dona, de naturalesa totpoderosa en el seu entorn, se sent atret per ambdós protagonistes, virginals i indefensos. Janet es desmaia amb la simple visió del déu sexual, i Brad manté una actitud de caut apropiament, amb la primera intenció d'aconseguir la seva ajuda pel seu problema amb el cotxe. Ignorant les peticions de la parella, el Doctor els convida al seu laboratori per que presenciïn el seu últim èxit, la creació

d'un ésser viu, típica obsessió de científic boig amb arrels prometeiques. Abans de portar-los al laboratori, els criats preparen als protagonistes: els despullen. Aquest acte marca una fase en el seu camí d'auto-coneixement, ara es disposen a explorar el seu *it*, amb el Dr. Frank com a guia i mestre. El fet de treure's la roba remarca aquesta idea de deixar les imposicions socials enrera. Torna a ser significatiu que Brad no s'hi resisteixi, en la seva ingenuïtat, mentre que Janet sí.

Un cop al laboratori, el Dr. Frank inicia el procés de seducció dels joves i inexperts protagonistes. Janet reacciona, encara que de forma tímida, a les primeres insinuacions, en el que representa tot un canvi d'actitud. Brad, en canvi, en principi segur de la seva heterosexualitat, reacciona violentament davant de l'actitud del Doctor, que respon irònicament tot dirigint-se a Janet: Quin bon exemple de virilitat! En deus estar molt orgullosa, oi, estimada?. Tot seguit, comença el naixement de Rocky, la criatura creada pel doctor pel seu propi gaudi. El Doctor s'ha construït una criatura perfecta per ser el seu amant: un culturista jove i atractiu de cabells rossos i pell daurada. Aquesta part de la història té un caràcter marcadament edípic. La capacitat creadora del Doctor remarca la seva condició de ésser de sexe indeterminat, esdevenint mare i amant al mateix temps. Rocky, per la seva part, és un personatge desorientat i primitiu, ocupat amb el seu exacerbat culte al cos que tant excita al seu creador i arrossegat per les necessitats corporals més bàsiques. Després d'un inicial rebuig a aquest culte al cos, Janet manifesta espontàniament i gairebé sense adonar-se la seva atracció per la criatura en un moment d'un número musical. Aquest serà el primer punt de conflicte amb el Doctor, que es sentirà immediatament gelós. Abans, però, cal destacar la irrupció revolucionària de Eddie en l'escena de naixement. Es tracta de l'ex-amant del Dr. Frank, que es va desviar de la seva òrbita sexual enamorant-se d'una altra noia, Columbia, també ex-amant del Doctor. Com a revenja, i per evitar que contami a l'immaculat Rocky, el Dr. Frank l'assassina salvatgement. Després de la confusió, comença una cerimònia nupcial paral·lela a la del principi de la pel·lícula, amb el Dr. Frank i Rocky com a protagonistes. Aquesta cerimònia no té els tabús de la primera, i l'altar es converteix en un llit de matrimoni, posant el sexe al seu lloc dintre de la institució matrimonial. De fons sona la mateixa marxa nupcial que en el primer casament, contaminada amb irreverència per guitarres rockeres, i els convidats fan un passadís triomfal als nuvis, tot llençant-los confetti (en lloc de l'arròs del principi) i cantant la mateixa cançoneta d'acomiadament (Rocky, Rocky, ra, ra, ra!). Diguem que es tracta d'una repetició del primer casament al cantó fosc, una mena de negatiu desconvencionalitzat.

La part més interessant de la pel·lícula s'inicia quan els dos protagonistes són guiats a les seves respectives habitacions. El fet que estiguin en habitacions separades permetrà que siguin temptats individualment per l'incansable Dr. Frank. Les escenes es desenvolupen de manera deliberadament simètrica, canviant només els personatges que hi intervenen i la llum, vermella i blava respectivament. Janet està dormint plàcidament al seu llit quan algú entra a l'habitació. Aquest algú resulta ser el Dr. Frank disfressat de Brad. Janet es lliure a ell apassionadament, del tot enganyada, però ràpidament s'adona que és el Doctor, i no el seu promès. Davant d'això, s'espanta i el rebutja, tot confessant la seva virginitat. Això agrada encara més al Doctor, que continua amb les seves maniobres seductores. Finalment, Janet cedeix a la temptació del plaer, tot preguntant-li que no ho expliqui a en Brad. Una escena equivalent paraula per paraula té lloc a continuació en l'habitació de Brad, que també sucumbeix als encants del Doctor, que no es pot estar de dir-li al seu alumne: Lliurar-se al plaer no es cap pecat. Has perdut tant de temps. El fet que, en un principi, caiguin al parany de la disfressa del Doctor té una explicació senzilla; en realitat, el científic bisexual representa totes les pors al sexe dels virginals protagonistes. En definitiva, el Doctor i la parella són la mateixa persona, en clau metafòrica. És el mateix tipus de lectura que faríem d'un conte del tipus bella i bèstia; en el conte *El príncep granota* l'atractiu príncep del final és el resultat d'un procés d'iniciació i desinhibició sexual, després de l'inicial rebuig.

Confusa i penedida pel que acaba de fer, Janet volta pel castell en busca d'algú. Accidentalment, descobreix que el seu promès s'ha ficat al llit amb el seu propi amant, i se sent ferida, a més d'insegura de la seva pròpia sexualitat, havent estat incapaç de satisfer les necessitats de la seva parella. Com qui no vol la cosa, es topa de morros amb Rocky, que fuig de les ires del criat Riff Raff. Janet decideix prendre's la seva justa venjança i, en un número musical d'exaltació de la sexualitat, es deixa endur pels plaers de la carn amb la criatura de músculs herculis, que no s'hi resisteix. Aquest acte és també una reafirmació de la seva sexualitat, posada en

dubte per l'adulteri homosexual de Brad. Aquesta és la primera vegada que Janet es lliura plenament als seus instints, deixant de banda els seus instints i gaudint plena i despreocupadament. En el punt àlgid del número musical, la criatura es transforma en tots els personatges, que al seu torn canten la tornada de la cançó. Aquesta és una representació prou acurada del fet que Janet s'ha deixat anar i a permès que el seu *it* la domini; així, les seves intencions inconscients (tenir relacions amb tot els que l'envolten) es posen de manifest. Tornen a destacar la profunda evolució de l'actitud del personatge en una sola nit. Aquest joc de confusions i intercanvis de parella en una nit d'irracionalitat i l'oposició dia/nit, racionalitat/irracionalitat pot recordar a més d'un l'argument del *Somni d'una nit d'estiu* (una mica passat de voltes, tot s'ha de dir).

Una situació tan explosiva no es pot sostenir. Així doncs, finalment es descobreix tot; el Dr. Frank es posa furios quan veu que Janet l'ha traït d'aquella manera, prenent-li la seva joguina nova. El Doctor és un personatge egoista i possessiu, així que, veient el panorama, recrimina a Janet que és frígida. En realitat, el Doctor té una sensació de pèrdua; ell s'havia erigit com a mestre i guia en el món dels instints i ara veu com els seus alumnes/fills/amants li passen la mà per la cara, com ja li havia passat abans amb Eddie, a qui recordem que va assassinar brutalment. Així, decideix castigar exemplarment a tots els seus amants. En un fastuós número final, converteix als que havien estat els seus amants en éssers com ell, eliminant la seva personalitat i deixant únicament la part de l'IT. Brad, Janet i companyia es transformen, doncs, en criatures dedicades únicament al plaer, buscant la realització de les seves fantasies sexuals. La lletra de la cançó es refereix a aquesta voluntat alliberadora. Janet diu: Em sento alliberada/ La meua confiança a augmentat/ Aquí està la realitat/ La meua ment s'ha expandit/ La seva luxúria és tan sincera. El parlament final del Dr. Frank, coronat com a déu de la sexualitat, és la reivindicació de tots els valors que hem vist que representa: Lliureu-vos al plaer absolut/ Nedeu en les càlides aigües dels plaers de la carn. El gran número musical, un gran deliri de vestuari i escenografia, acabarà amb una gran orgia a una piscina en la qual es desafiaran totes les lleis de la combinatòria, mentre de fons sona el missatge últim de la cançó del Dr. Frank: *Don't dream it, be IT*, No ho somiïs, fes-ho. Aquesta última frase entronca directament amb tota la tradició psicoanalítica; el somni és un mitjà d'expressió dels desitjos del nostre inconscient. Així doncs, el Dr. Frank es proclama definitivament com a abanderat de l'*it*, contra la repressió dels desitjos. Però aquesta actitud atempta contra tots els designis morals haguts i per haver, així que el Dr. i els que l'envolten seran castigats sense pietat, i el càstig els vindrà per part d'un molt particular *deus ex machina* que vindrà a solucionar la situació límit que s'ha creat. L'últim número musical serà el cant del cigne pel Dr. Frank, doncs a continuació morirà a mans dels seus propis criats, transformats sobtadament gràcies a un tomb argumental en extraterrestres amb la missió de vigilar al Doctor. Després de censurar l'actitud descontrolada del científic, el maten, juntament amb la seva criatura, que té una última actitud d'amor respecte el seu creador, tot revelant-se contra els extraterrestres, i amb la seva ex-amant, Columbia. Els antics criats tenen un gest de clemència cap als indefensos visitants i els deixen marxar, abans de tornar al seu planeta en la seva nau/castell. Els nostres herois acaben en un paratge desolador, arrossegant-se com cucs i buscant-se desesperadament en mig de les espesses boires del món. És un final terrible i sense gaire lloc per l'esperança, rematat per la inquietant frase del narrador: I arrossegant-se/ per la faç del planeta/ uns insectes/ anomenats la raça humana/ perduts en el temps i l'espai/ sense significat.

La lectura que hem de treure, segons nosaltres, és un missatge d'integració dels diferents aspectes de la personalitat. El Dr. Frank, tot i que aconsegueix despertar la part latent dels protagonistes, no és un model de comportament a seguir. Els extrems solen ser sempre negatius. Els herois protagonistes, en canvi, han aconseguit conèixer molt millor el seu interior a través d'aquest viatge, i estan preparats per integrar amb harmonia totes les parts integrants de la seva personalitat (jo, super-jo i *it*) sense arraconar-ne cap. Per això ells es salven al final, i el Doctor no; ell és la personificació d'un pas intermedi en el camí cap a la MADURESA i, per tant, ha de quedar enrera. Els herois estan ara preparats per enfrontar-se com a persones sanes i normals amb el món hostil que els envolta, el món boirós de l'última escena, sense cap garantia de triomf, però. Si un segueix el viatge de Brad i Janet, prescindint de que li agradi o no l'opció estètica i formal dels autors, un s'ha d'identificar i sentir-se enganxat a les seves aventures, que ens poden recordar més o menys les inquietuds d'algun moment de la nostra vida. Perquè, al cap i a la fi, sens està tornant a explicar la història que hem sentit mil vegades d'aquells personatges que van marxar de casa seva i van tornar

absolutament diferents. Al principi de la pel·lícula, els protagonistes no estaven veritablement preparats per dur a terme el que volien fer (casar-se). En els contes, aquest pas cap a l'etapa adulta de la nostra vida (sexualment parlant o no) se'ns relata potser de forma més encoberta. Així, ens trobem davant d'un conte per adults, i quin conte Un musical de terror amb transvestits. Alguna cosa a de tenir per haver generat una sub-cultura pròpia: el reflex de les nostres ansietats, coreografies amb caràcter de ritual catàrtic I si amb tota aquesta xerrameca no aconsegueixo convèncer ningú per veure la pel·lícula, carai, em queda per dir que és MOLT divertida, que d'això es tracta. Per acabar amb paraules del Dr. Frank, But maybe the rain/ is the really to blame

BIBLIOGRAFIA

–*Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. BETTELHEIM, Bruno. Crítica, Barcelona, 1990.

–*El héroe de las mil caras. Psicoanálisis del mito*. CAMPBELL, Joseph. F.C.E., Méxic, 1992.

–*Èdip Rei*. SÒFOCLES. La Magrana, Barcelona, 1996.

–*Macbeth*. SHAKESPEARE, William. Planeta, Barcelona, 1997.

–I d'altres que tenen encara menys a veure amb aquest treball

DON'T DREAM IT, BE IT

Una manera d'entendre THE ROCKY HORROR PICTURE SHOW

ELS ARGUMENTS UNIVERSALS

1er COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL

UPF